

Sommervandring i Rantzausminde 30.08.21

MANUS

P-PLADSEN VED MAERSK TRAINING CENTER

"Ejvinds Plasticjoller og Bådeværft" lå på dette sted fra 1956. Ejvind startede her for sig selv efter at være udlært hos sin far Henning Henningsen på Rantzausminde Bådeværft og Årefabrik.

Af de to bådebygger sønner kan man vist sige, at Axel var den der førte traditionerne videre og Ejvind var den der eksperimenterede og udviklede – og det i stor skala!

Allerede i 1953, mens han var ansat på sin fars værft her på det nuværende Vesterrøn, eksperimenterede han med glasfiber, eller plast, som det også blev kaldt dengang. Han var blandt de allerførste til at eksperimentere med at bygge både i glasfiber i Danmark og havde fået idéen på en tur til Sjælland hvor han stødte på folk der forsøgte sig med at bygge biler i glasfiber. Andre ovre på Lunderskov Møbelfabrik, LM, forsøgte sig med campingvogne, og bygger i dag nogle af verdens længste vindmøllevinger.

Ejvind startede således et industrieventyr her i Rantzausminde, som gennem værftets levetid producerede lige knap 3000 både i alle størrelser og typer.

I starten var de blot 3-4 mand, som hurtigt blev til 30 og i slutfasen var helt oppe på omkring 80.

Han var hele tiden gennem årene - fra starten af produktionen i 1956 til lukningen i 1979 – undersøgende og eksperimenterende. Og han sagde engang i et interview: "Jeg holder jo af træet. Men fremtiden tilhører plastic'en". Ejvind fik tilnavnet "Jollebageren fra Egense" fordi han udviklede en særlig ovn, hvor han i løbet af 3-4 dage kunne få hærdet glasfiberen i en jolle. En proces der uden varme ville tage fjorten dage. Og Ejvind var sig meget bevidst, at det netop var produktionen af glasfiberskrog han var verdensmester i og kunne tjene penge på. Aptering og andet træarbejde var der ikke de samme penge i for ham.

Man kan snakke meget længe om alle de modeller Ejvinds værft producerede. Men det startede med de helt små rojoller, som snart fik påhængsmototer, blev til sejljoller, speedbåde, fiskerbåde og ikke mindst fartøjer til Marinen, hjemmeværnet, og søkortarkivet. Mange glasfiberbåde blev leveret til Grønland, både til opmåling og fiskerbåde. Blandt sejlere er Spækhuggeren en kendt model. Den producerede Ejvinds folk 248 stk af og et mindre antal af de større sejlbåde i samme serie: Grinden og Kaskelotten.

De første joller hed alle sammen noget med Ramin fordi man brugte den særlige træsort ramin til aptering og til at indstøbe i kølen for at give stabilitet i skroget. Ramin, Raminette, Ramina, Ramin Speed, Raminola...

Fiskerne var svære kunder at komme i gang med. Datteren og svigersønnen sejlede rundt i landet med en model, men fiskerne var skeptiske overfor glasfiberen. Så ved et lykke træf var der en fisker i Grenå, en meget dygtig fisker, der havde gode fangster og som benyttede Ejvinds 25 fods kutter. Og så kom der gang i salget. Og så producerede de en 30 fods, men der første aftager var uheldigvis en dårlig fisker og så var der ikke noget salg i den!!

Markedet var gennem årene gunstigt, men konkurrencen også hele tiden skarp. Så hvor starten var præget af joller blev modellerne gennem årene stadig større og Ejvind satte rekorder ved hele tiden at presse størrelsen på bådene op. Det gav samtidig udfordringer når de stadig større både skulle søsættes fra et areal der var en gammel frugtplantage. Sognerådet i Egense lovede at hjælpe ved at erhverve en

strandgrund, men det blev aldrig til noget. I stedet blev tilkørslen til lystbådehavnen forbedret og bådene blev så kørt på blokvogn hertil.

Bygningsmassen måtte udvides af flere omgange pga den stadigt stigende produktion og de stadigt større både. Værftets egne folk byggede ud i første omgang i 1959 og i 1974 kunne værftet tage et nyt stort kompleks i brug med bådehal, værksteder og kontor.

De seneste år fik værftet nogle miljøudfordringer fordi parcelhusene begyndte at skyde op rundt omkring virksomheden. Og samtidig var der energikrise i 1973, hvor værftet begyndte at fyre med koks inde fra gasværket. Og den røg var naboerne jo ikke begejstrede for, men værftet fik dispensation nogle år.

Det var ikke mangel på ordrer eller en skrantende økonomi der lukkede værftet, men da Ejvind i en alder af 68 år ikke havde fysik til at klatre op i bådene stoppede han, og det lykkedes ikke at få gennemført en idé om at medarbejderen skulle overtage det.

Værftet blev derefter i august 1979 solgt til Svendborg Kommune, som lejede maskiner og bygninger ud til JEROS Marine på en toårig kontrakt. JEROS erhvervede samtidig bådeværftet længere nede af vejen og flyttede produktionsapparat og medarbejdere ned på Rantzausminde Bådebyggeri og Årefabrik.

Bag denne manøvre stod borgmester Viggo Schultz i Svendborg. Kommunen var interesseret i Ejvinds grund til skolebyggeri, men kunne ikke købe en virksomhed for at nedlægge den. Så derfor overtog kommunen Ejvinds værft og lejede den ud til JEROS, som så flyttede produktionen. Kommunen kom imidlertid ikke til at bruge Ejvinds grund, som nogle år senere blev solgt til A.P. Møller-koncernen, som så opførte Maersk Training Center.

BRUGSEN, RANTZAUSMINDEVEJ 194

Rantzausminde Brugs blev flyttet hertil i 1939, med en helt nyopført bygning her lige overfor Strandgården. På facaden af denne bygning sidder der en skibsmodel, der hvor døren ind til butikken oprindeligt var.

Brugsen blev kun liggende der i 19 år – indtil 1958 - idet man i bestyrelsen blev nervøse for at sakke bagud ift den store boligudbygning der skete på det tidspunkt i det område, hvor Brugsen nu ligger, væsentligt længere inde ad Rantzausmindevej. Først en del år senere kom der jo rigtig gang i byudviklingen også længere ude med Dyrekredsen osv. Men altså Brugsen blev flyttet til Fiskop – som man ellers kaldte dette sted - i 1958. Og på ét år steg omsætningen med 43%, så det var jo rigtigt set. Der var blevet bygget en ny Brugs på 80 m² til den nette sum af 70.000 kr og så blev der ved siden af opført en bolig til uddeleren, så han da trods alt var en anelse på afstand. Brugsen blev i øvrigt udvidet til den nuværende størrelse i 1968.

BRUGSEN, RANTZAUSMINDEVEJ 149

Den konstituerende generalforsamling for Rantzausminde Brugs blev holdt den 25. november 1900! Dengang hed den faktisk Egense Brugs fordi den yderste vestlige del af Rantzausminde regnedes med til Egense. Først langt senere, i 1939, samtidig med at man flyttede Rantzausminde Brugs lidt ind mod byen i en nybygning, kom der en brugs oppe i Egense, hvorfor man da nede i Rantzausminde skiftede navn til Rantzausminde Brugs. Egense Brugs hed i øvrigt Bakkely, og måtte desværre lukke i 2002.

Den første Brugs på Rantzausmindevej lå i nr. 149, altså ganske langt ude på den anden side lystbådehavnen. Huset rummede ikke kun butikken, men også bolig for uddeleren og hans familie med kone og 5 børn. Brugsen var jo en del af andelsbevægelsen og man skulle være medlem for at handle. Indskuddet var på 50 øre for en gårdmand og 25 øre for en husmand. Uddelerens løn blev fastsat som 5% af omsætningen.

Allerede i 1905 blev bygningen forlænget med to fag så det har åbenbart været en succes!

Dengang var der også meget principielle forslag at diskutere på generalforsamlingen. Således tog det 13 år at beslutte, at man ville forhandle bayersk øl, fra første gang forslaget blev fremsat i 1907, til det blev vedtaget i 1920.

RANTZAUSMINDE BÅDEBYGGERI OG ÅREFABRIK - VESTERRØN

Familiens historie

Henning Henningsen (12/9 1877) flyttede til fra Hjortø ca 1901

Gift 1904 og køber samtidig husmandsstedet på Rantzausmindevej, nuværende Vesterrøn. Starter "Henningsens Bådeværft"

Mister sin kone i 1906 gift året efter med Marie. Får i alt 7 børn, men mister også to...

Henning Henningsen og Marie får blandt andre Ejvind og Aksel som begge blev udlært bådebyggere. Ejvind hos sin far og Aksel hos Ring Andersen.

Henning Henningsen dør i 1957

Aksel overtager i 1956 det der dengang hed Rantzausminde Bådebyggeri og Årefabrik og drev den frem til 1979 ... derefter solgt til JEROS

Samme år starter Ejvind for sig selv med "Ejvinds Plasticjoller og Bådeværft" dér hvor nu Maersk Training Center ligger.

Værftets indretning

Fra starten husmandsstedet med stuehus og stald/værksted aller vestligst på grunden

1939 3-4 værksteder parallelt med kysten. Én stor hal vinkelret på kysten, bedding og en simpel bro

Rullebedding anlagt i 1940'erne der kunne tage kuttere op til 20 ton

1950'erne Nu er det udvidet med 2 større haller vinkelret på kysten i forbindelse med rullebeddingen og en egentlig havn.

1970'erne: meget opfyldning omkring havnen

1980'erne: ny stor hal ude på de opfyldte havnearealer mod øst

Produktionen

Den gamle Henning Henningsen byggede fra begyndelsen pramme på Hjortø, og den produktion fortsatte sammen med damjoller i Rantzausminde ... altså små fiskerbåde. 6-7 mand ansat sidst i 30'erne. På den tid startede han også årefabrikken Strong, eneste årefabrik i Norden. 4 mand alene på det.

Ved 40 års jubilæet i 1944 havde man bygget 635 både af forskellige størrelser samt årer, master og mastebånd. Nu var produktionen udvidet til fiskekuttere, patruljebåde, dragebåde, folkebåde samt racerbåde.

1940'erne: stor succés med Grønlandsjoller, og kuttere til vestkysten

Værftet blev ramt af sabotageaktion i 1944.

Efter 2. verdenskrig var der beskæftiget 70-75 mand.

Efter at sønnen Axel Henningsen overtog værftet i 1957 blev produktionen igen øget efter en vis tilbagegang. Op til 100 mand fordelt på bådebyggere, tømrere, snedkere, smede, malere, specialarbejdere, savværksarbejdere, havnefolk og lærlinge.

Frem til 1979 blev der bygget i alt ca. 1600 både på Rantzausminde Bådebyggeri og Årefabrik.

Aksel Henningsen solgte Rantzausminde Bådebyggeri og Årefabrik til JEROS Marine i august 1979. Og JEROS flyttede som bekendt produktionsapparat og medarbejdere herved og startede et samlet værft op. For JEROS var det smart at have produktionen af de efterhånden større både og skibe direkte ved vandet.

JEROS var ikke en virksomhed med erfaring i skibsproduktion, men overtog ekspertisen fra Ejvind og Axel, en god beliggenhed ved kysten og tilsyneladende fuld opbakning fra kommunen.

Men det var en forudsætning for handlerne, at JEROS kunne få opført en ny og ret stor hal på de opfyldte arealer. Men det kom hen over årene til at udløse en krig med naboerne som i de samme år var ved at udbygge Rantzausminde til boligområde. Så altså en miljøkonflikt mellem erhverv og boliger, eller måske rettere en konflikt om retten til udsigt!

Sagen splittede byrådet der omkring 1980. På den ene side Schultz der havde stillet i udsigt at der kunne blive opført en hal (udlagt til erhvervsformål siden 1905!) med opbakning fra Dansk Metal. Beboerne kaldte virksomheden "stærkt forurenende" pga glasfiberproduktionen, men Miljøstyrelsen fastslog i 1980, at udvidelsen af produktionen ikke engang krævede en miljøgodkendelse. Hallen blev 23 x 50 m og 9,5 m på det højeste punkt.

Lige så snart hallen var færdig begyndte klagerne over lugtgener og støj fra ventilation. Virksomheden oplevede, at det ikke alene var beboerne der var imod dem, men også kommunen i form af formanden for teknisk udvalg Arne Dennig, som var konservativ, men ikke i denne situation særlig erhvervsvenlig. Nogle mente, at det måske ikke så meget handlede om miljø og forurening, men hensynet til gode vælgeres mulighed for udsigt over sundet.

JEROS arbejdede på den tid på at sikre sig en meget stor kontrakt med staten om at bygge de nye motortorpedobåde: Standard Flex. Men for at lande den ordre skulle den stor hal gøres endnu længere og højere.

Kommunen havde svært ved at vælge: på den ene side gevinsten ved at udstykke attraktive byggegrunde – på den anden side hensynet til erhverv og arbejdspladser. JEROS tabte udbuddet til Ålborg Værft og derfor også muligheden for at udvide hallerne. Afslag på ansøgning i 1985 og samme år tilbud fra byggefirmaet Børge Thomsen om at købe arealerne til opførelse af boligbyggeri.

Hallen blev nedrevet i 1986.

Axel døde i 1985.